

4. Про звернення депутатів Волинської обласної ради до вірян Української православної церкви московського патріархату: Рішення від 11 квітня 2023 № 21/3. URL:<https://new.volynrada.gov.ua/resolutions/pro-zvernennya-deputativ-volynskoyi-oblasnoyi-rady-do-viry-an-ukrayinskoji-pravoslavnoyi-czerkvy-moskovskogo-patriarhatu/> (дата звернення: 01.05.2023).

Р. Тарадюк – аспірант кафедри міжнародної інформації та політичного аналізу ВНУ імені Лесі Українки

С. Кулик – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій ВНУ імені Лесі Українки

Хокейні матчі за участю Президентів Російської Федерації і Республіки Білорусь як засіб формування іміджу авторитарного лідера

Одне з найбільших спортивних захоплень Президента РФ В. Путіна і Президента РБ О. Лукашенка – це хокей. Символами їхнього правління стали новозбудовані льодові палаци. Хокей допомагає їм самостверджуватись як спортсменам-аматорам і лідерам держав, переконувати у власному здоров'ї електорат і закордону аудиторію. У складі президентських команд грають відомі радянські і вітчизняні спортсмени. Президенти нагороджують їх державними нагородами, надають бонуси у веденні бізнесу. У цих країнах діють професійні хокейні ліги, білоруські клуби грають у сильніших російських лігах. Головним клубом країни є «команда президента Республіки Білорусь» (це офіційна назва – під такою назвою вона грає і в товариських матчах), яка є абсолютним переможцем у республіканському аматорському турнірі й міжнародному Різдвяному турнірі на призи президента Білорусі. Президент Росії у 2011 р. ініціював створення аматорської Нічної хокейної ліги (НХЛ), у матчах якої неодноразово брав участь. Президенти мають різний хокейний стаж: у віці п'ятдесяти восьми років В. Путін навчився кататися на ковзанах, а його білоруський колега грав

хокей ще з 1990-х рр. Обидві країни проводили Чемпіонати світу з хокею: Санкт-Петербург (2000 р.), Москва – Митищі (2007 р.), Санкт-Петербург і Москва (2016 р.); Мінськ (2014 р.) і перенесений у 2021 р. з Мінська у Ригу у зв'язку з «проблеми з безпекою» через масові протести, які відбувалися у Білорусі після президентських виборів у серпні 2020 р. Голова правління Російської любительської хокейної ліги (РЛХЛ) В. Фетісов вважає, що Росія «на чолі з головним хокеїстом світу В. Путіним здійснила безпрецедентний внесок у розвиток світового хокею» [1].

На льодовому майданчику президенти зустрічались чотири рази і ще один раз О. Лукашенко відмовився від запрошення. Дворазовий олімпійський чемпіон та депутат Державної Думи В. Фетісов порівняв хокейні навички президента Росії В. Путіна та президента Білорусії О. Лукашенка. Він заявив, що «обоє круті», у них різний стиль гри у хокей, при цьому «вони на льоду, як і в політичному житті, взаємодіють злагоджено» [2]. Традиційно суперники на льоду всіляко поступаються президентам у боротьбі, тому їхнім командам «традиційно» щастить. О. Лукашенко завжди грає у формі з номером 1, який за хокейними правилами належить воротарю (хоча О. Лукашенко виступає на позиції крайнього нападника), а В. Путін – з номером 11 – нападник. За хокейною номерологією цифра «1» дуже вдала. Одиниця символізує єдність та звучить як «виграш, честь» і посилює сприятливий зміст інших вдалих цифр [3]. Це можна розглядати як підтвердження прихильності В. Путіна до магії цифр.

Таблиця 1

**Хокейні матчі, у яких президенти Росії В. Путін
і Білорусі О. Лукашенко грали в одній команді**

Дата, статус і місце проведення матчу, рахунок
Особливості проведення матчів і поведінки президентів
(1) 4 січня 2014 р. – матч зірок російського хокею, «Великий льодовий палац» (Сочі). Команда президентів перемогла – 12:3.
В. Путін приїхав для перевірки готовності об'єктів до Зимових Олімпійських Ігор. Знаючи захоплення О. Лукашенка хокеєм, запросив його в Сочі. Грали в червоній формі, з ними також міністр оборони РФ С. Шойгу. Проти них команда «білих» у складі чемпіонів світу і Олімпійських Ігор [4].
(2) 29 грудня 2018 р. – матч в межах НХЛ на Червоній площі (Москва). Команда В. Путіна перемогла – 14:10.

29 грудня у Москві Президент РФ В.Путін провів переговори з Президентом РБ О. Лукашенком. В. Путін пропонував приєднатися до гри ввечері, але О. Лукашенко відмовився. Пояснив це тим, що йому потрібно перебувати в Мінську і завершити справи перед Новим роком [5]. Учасники матчу – міністр оборони РФ С. Шойгу і відомі радянські хокеїсти.
(3) 15 лютого 2019 р. – тренувальний матч, Льодова арена «Шайба» (Сочі). Команда президентів перемогла – 16:1.
Матч відбувся після завершення двосторонніх триденних переговорів з широкого кола питань. Також відбувся тристоронній саміт РФ – Іран – Туреччина з питань врегулювання ситуації в Сирії за участю О. Лукашенка. «Тигри» проти «Ведмедів»: у складі «Тигрів» грав син Лукашенко – Микола з тим же номером 1, що й батько. Результативно діяла ігрова ланка Путін – Лукашенко – Лукашенко: всі троє відзначились закинутими шайбами [6]. Матч тривав три періоди по 15 хв. «Тигри» виступали у біло-червоній формі, лише у О. Лукашенко зелена смужка і узор з білоруського прапора, у В. Путіна – російський триколон, «Ведмеді» – у червоно-синій формі. Під час перерв на арені грала російська і білоруська популярна музика, зокрема, пісні груп «Любе» і «Піснярі» [7]
(4) 7 лютого 2020 р. – тренувальний матч, «Льодова Арена» у РЦ «Галактика» «Курорт-Газпром» (Червона Поляна, Сочі). Команда президентів перемогла – 9:2.
Президенти зіграли хокей у перерві між переговорами під час яких вони обговорили деякі історичні моменти, а також політику інших пострадянських держав. В. Путін вийшов на лід з капітанською пов'язкою команди «білих», закинув три шайби [8]. Він грав у формі національної команди, О. Лукашенко – у кольорах національного прапора Білорусі. У складі обох команд грали лише співробітники спецслужб РФ і РБ. Під номером 1 грав Лукашенко-молодший – Микола [9]. Серед глядачів матчу – екс-прем'єр міністр РФ Д. Медведев. Він приєднався до президентів на лаві запасних, де привітав О. Лукашенка.
(5) 29 грудня 2021 р. – товариський матч із «зірками» радянського і російського хокею. Льодовий палац ДЮСШ «Манеж» «Стрельна Арена» (сmt. Стрельня поблизу Санкт-Петербургу). Команда президентів перемогла – 18:7.
Днем раніше відбувся «неформальний саміт СНД», у якому брали участь президенти Росії, Білорусі, Казахстану, Вірменії, Азербайджану, Киргизстану, Таджикистану, Узбекистану і Туркменістану. Після нього О. Лукашенко залишився в Росії для зустрічі з В. Путіним у форматі «віч-на-віч». Вони обговорили угоди в рамках Союзної держави і підтвердили плани провести спільні військові навчання наступного року. Пізніше вони зустрілися з радянськими хокеїстами, а ввечері зіграли у хокей [10].

Президенти грали за команду «білих», але у різних п'ятірках, проти «червоних». Білі майки президентів були з написами: «Росія» – у В. Путіна і «Білорусь» – у Лукашенка [11]. В. Путін закинув сім шайб, О. Лукашенко – дві, його син – чотири [12].

За кілька днів до матчу учасників зустрічі відправили на карантин [13].

Джерело: складено за: [4–13].

Охарактеризуємо загальні особливості проведення цих матчів:

1) президенти країн грали завжди в одній команді. В інтерв'ю на телеканалі «Росія-1» О. Лукашенко заявив, що з російським лідером він в одній команді не тільки на спортивному майданчику, а й в політиці: «я його вважаю своїм другом. Нас загнали вже намертво в одну команду» [14];

2) матчі відбувалися виключно на території РФ в рамках робочих поїздок В. Путіна під час або після завершення двосторонніх і/чи міжнародних не/офіційних переговорів, або у форматі «віч-на-віч» і, як правило, на запрошення В. Путіна;

3) все, що пов'язано з цими матчами активно висвітлюють і коментують прес-служби президентів та провладні ЗМК.

Індивідуальні особливості участі президентів у цих матчах такі:

1) В. Путін забиває шайбу першим, і загалом більше, ніж О. Лукашенко, а інколи більше за обох – Олександра і його сина Миколу. Опозиційне видання «Медуза» зазначає, що В. Путін закидає шайби навіть частіше, ніж відомі хокеїсти-рекордсмени – У. Гретцкі, О. Овечкін в найкращі свої сезони, і називає його «найкращим хокеїстом в Росії» [15]. При цьому кількість закинутих шайб у матчах не співпадає у різних джерелах інформації. Вважаємо, що така беззаперечна гольова перевага президента РФ В. Путіна є свідченням васального становища Президента Білорусі щодо свого російського колеги. Тому коментарі користувачів соціальних мереж під відео з цих матчів досить іронічні: «виставкова гра», «диктатори-хокеїсти не сумують», «картопляний Фюрер і царь «швабровий» – два потішники і клоуни на увесь світ» [16], карикатурний хокей. Опозиційна преса, зокрема видання «Медуза», називає ці матчі: покатушки; виставкова, потішна гра; шапіто; «балет» президентів; «легенда 11»;

2) до початку матчів, після розминки, під час перерв президенти спілкуються між собою на лаві, розмовляють з іншими учасниками матчів і гостями. Це додаткова можливість для О. Лукашенка зустрітись із високопосадовцями РФ – Д. Медведєвим, С. Шойгу;

3) ці матчі є своєрідним показником стану здоров'я президентів. У тоталітарних державах, якими є РФ і РБ, приховують інформацію про здоров'я їхніх лідерів. Так, заступник голови Об'єднаного перехідного комітету Білорусі П. Латушко стверджує, що О. Лукашенко у хокей «практично останнім часом не грає, у зв'язку з проблемами в колінному суглобі та хребті». Ці проблеми посилює надто висока вага і те, що О. Лукашенко грав у хокей [17]. У 2012 р в інтерв'ю агентству *Reuters*, відповідаючи на запитання, чи грає він у хокей із В. Путіним, О. Лукашенко обмовився: «Він говорить, ми ще не готові з твоєю командою грати. Хребет десь пошкодив він. У боротьбі. Боровся десь на килимі і пошкодив хребет. Тому відкладається наша зустріч. Я знаю цю його проблему. Він любить боротися. Боровся, боровся, підняв людину, кидав через себе, пошкодив хребет». Прес-секретар президента Росії Д. Песков відмовився коментувати ці слова. Ще раніше деякі західні спостерігачі припускали, що у В. Путіна проблеми зі здоров'ям, і саме цим пояснювали його відсутність на саміті в Пакистані та скасування запланованого візиту до Туреччини. До того, як зустрітися 16 листопада з канцлером ФРН А. Меркель, В. Путін скасував чи відклав п'ять закордонних візитів, а також відклав своє щорічне телевізійне спілкування з росіянами і провів понад місяць у резиденції Ново-Огарьово під Москвою [18]. Тому висловлювання О. Лукашенка викликали великий резонанс у російських ЗМІ, хоча на офіційному рівні ці чутки спростовували. Пізніше, 27 листопада 2012 р., на офіційному сайті президента Білорусі була опублікована стенограма цього інтерв'ю, однак у тексті вже не було питання *Reuters* про те, чи грає О. Лукашенко з В. Путіним у хокей [19]. Білоруське агентство АФН зазначило, що це «з політичних і якихось інших міркувань вирізав білоруський агітпроп» [20];

4) президенти стабільно грали «однокомандний» хокей у 2019–2021 рр., тобто, за словами О. Лукашенка, «у важкий санкційний час». Однак, після повномасштабного вторгнення з боку Російської Федерації за участю Республіки Білорусь в Україну такі спільні ігри вже не проводять. Це може бути доказом погіршення стану здоров'я президентів, принаймні, одного з них, і їхню боязнь проводити такі спортивні зустрічі публічно.

Звернемо увагу на ще досить невиразні, на перший погляд, політичні деталі проведення цих матчів. По-перше, як відомо, біло-червоно-білий прапор під час масових протестів використовують противники режиму

Лукашенка. Натомість самопроголошений президент РБ використовує «стандартний» державний прапор. По-друге, на арені лунає російська популярна музика, яка заборонена в Україні, зокрема, пісні групи «Любе». Тобто, під час неофіційних спортивних заходів президенти країн показово демонструють символи «руського миру».

На нашу думку, хокейні матчі за участю президентів підтверджують висловлювання прем'єр-міністра Великобританії Б. Джонсона про «токсичну маскулінність» влади В. Путіна, доказом чого є військова агресія Росії проти України [21]. Як стверджують фахівці, токсична маскулінність (мачизм) має перформативну природу, тобто є виставою. Вона може мати вигляд протистояння змінам, передбачати заклики повернення до минулого, наприклад, дотримання «традиційних цінностей», які нібито під загрозою. Серед ознак мачизму на рівні окремої особистості виділяють такі: бравада – хвастощі досягненнями і перемогами реальними або перебільшеними; прагнення до влади, впливовості та контролю над іншими; тяжіння до ієрархічності та чіткої субординації [22]. До негативних наслідків мачизму належать: порушення особистих свобод та прав індивідів, включаючи право на вільний вибір зовнішнього вигляду, свободу слова та самовизначення; гомофобія; сімейні труднощі; спричинення та підтримка військових конфліктів як засобу досягнення політичних, релігійних чи соціальних цілей. Усі, перелічені нами вище прояви токсичної маскулінності, підтверджують факти і ситуації з політичної біографії, поведінки і приватного життя президентів Росії і Білорусі. Тому, попри тривале намагання влади цих країн створити позитивний імідж їх очільників або скоригувати його на внутрішньодержавному і міжнародному рівнях, все таки опозиція в цих країнах і світова громадськість розуміють усю його фальшивість і штучність.

Список використаних джерел

1. Шилькович Р. Фетисов назвал Путина главным хоккеистом мира. URL: <https://www.vedomosti.ru/sport/hockey/news/2021/09/23/888004-fetisov-nazval-putina-glavnim-hokkeistom-mira> (дата звернення: 23.09.2021).
2. Дуэль А. Экотайм. Легендарный хоккеист Фетисов об экологии, спорте и играх с Путиным. URL: https://aif.ru/politics/russia/ekotaym_legendarnyy_hokkeist_fetisov_ob_ekologii_sporte_i_igrah_s_putiny (дата звернення: 19.02.2024).

3. Хоккейная нумерология. URL: <https://www.livemaster.ru/topic/3326140-blog-hokkejnaaya-numerologiya> (дата звернення: 03.03.2020).
4. Путин и Лукашенко сыграли в хоккей в Сочи. URL: <https://glavcom.ua/amp/news/163125-putin-i-lukashenko-sygrali-v-hokkej-v-sochi.html> (дата звернення: 04.01.2014); Путин и Лукашенко сыграли в хоккей. URL: <https://www.aa.com.tr/ru/мир/путин-и-лукашенко-сыграли-в-хоккей/192865> (дата звернення: 05.01.2014).
5. Вус О. Путін і Шойгу зіграли в хокей на Красній площі: відео. URL: <https://world.segodnya.ua/ua/world/russia/putin-i-shoygu-sygrali-v-hokkey-na-krasnoy-ploshchadi-1202305.html>(дата звернення: 30.12.2018).
6. Климентьев М. Как Путин и Лукашенко в хоккей играли: фото. URL: <https://www.gazeta.ru/sport/photo/putin-lukashenko-hockey.shtml>(дата звернення: 15.02.2019).
7. Путин и Лукашенко под музыку «Любэ» разгромили соперников со счётом 16:1. URL: <https://nashaniva.com/?c=ar&i=225427&lang=ru> (дата звернення: 15.09.2019).
8. Мозговой А. Путин и Лукашенко сыграли в хоккей в Сочи. URL: <https://www.championat.com/hockey/news-3966298-putin-i-lukashenko-sygrali-v-hokkej-v-sochi.html> (дата звернення: 07.02.2020).
9. Хоккей в Сочи: Путин и Лукашенко разгромили соперников со счётом 9:2. URL: <https://ukraina.ru/20200207/1026632217.html> (дата звернення: 07.02.2020).
10. Ситникова И. Сыграли в хоккей, обменялись комплиментами и анонсировали военные учения: как прошла встреча Путина и Лукашенко. URL: <https://hromadske.ua/ru/posts/sygrali-v-hokkej-obmenyalis-komplimentami-i-anonsirovali-voennye-ucheniya-kak-proshla-vstrecha-putina-i-lukashenko> (дата звернення: 30.12.2021).
11. Скаврон Б. Путін та Лукашенко зіграли в хокей у складі однієї команди: відео. URL: <https://tsn.ua/svit/putin-ta-lukashenko-zigrali-v-hokey-u-skladi-odniyeyi-komandi-video-1943236.html> (дата звернення: 29.12.2021).
12. Жданович Д. Путін та Лукашенко зіграли в хокей після переговорів: відео виставкової гри. URL: https://sport.24tv.ua/putin-lukashenko-zigrali-hokey-kolishnimi-hokeyistami-novini-bilorus_n1831865(дата звернення: 30.12.2021).
13. Путин и Лукашенко сыграли в хоккей в одной команде и победили со счётом 18:7. Путин забросил семь шайб. URL: https://tvrain.tv/news/putin_i_lukashenko_sygrali_v_hokkej_v_odnoj_komande_i_pobedili_so_schetom_18_7_putin_zabil_sem_shajb-545030/(дата звернення: 29.12.2021).
14. Лукашенко: Я з Путіним в одній команді. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/4314659-lukashenko-ya-z-putinyum-v-odnii-komandi> (дата звернення: 10.01.2021).
15. Лучший хоккеист России. Оказывается, Владимир Путин забрасывает шайбы чаще Александра Овечкина. URL: <https://meduza.io/slides/luchshiy-hokkeist-rossii> (дата звернення: 11.05.2017).

16. Корнілов М. «Диктатори-хокеїсти не сумують»: у мережі висміяли Путіна та Лукашенка, які забили 9 шайб на двох (відео). URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/sport-cat/2021-12-30/5692686-diktatory-khokkeisty-ne-skuchayut-v-seti-vysmeyali-putina-i-lukashenko-zabivshikh-9-shayb-na-dvoikh-video> (дата звернення: 30.12.2021).
17. Лукашенко живе на знеболювальних, які дозволяють йому рухатись – Латушко. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/lukashenko-zhive-na-znebolyuvalnih-yomu-terminovo-potribna-operaciya-ekspert-ostanni-novini-50296575.html> (дата звернення: 10.01.2023).
18. Лукашенко: Путін хворий. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24783138.html> (дата звернення: 27.11.2012).
19. На сайті Лукашенка з його інтерв'ю вирізали слова про хребет Путіна. URL: <https://ua.korrespondent.net/world/1431675-na-sajti-lukashenka-z-jogo-intervyu-virizali-slova-pro-hrebet-putina> (дата звернення: 29.11.2012).
20. З інтерв'ю Лукашенка вирізали слова про пошкоджену спину Путіна. URL: <https://ukranews.com/ua/news/170896-z-interv-yu-lukashenka-vyrizaly-slova-pro-poshkodzhenu-spynu-putina> (дата звернення: 29.11.2012).
21. Росія обурилась через заяву Джонсона про «токсичну маскулінність» щодо рішення Путіна вторгнутися в Україну. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-djonson-maskulinnist-putin/31923466.html> (дата звернення: 30.06.2022).
22. Плаксіна Ю. Мачизм. URL: <https://psychology.space/psypedia-post/machyzm/> (дата звернення: 03.03.2023).